



## Բաց Նամակ

### ՀՀ ԱԺ Նորընտիր Պատգամաւոր Գեներալ Սեյրան Օհանեանին՝ Իշխան Սաղաթելեանին ԱԺ Փոխ-խօսնակ Առաջադրման Իր Խօսքին Առիթով

Յարգելի Գեներալ Սեյրան Օհանեան,  
Վերջապէս եւ իրարայաջորդ խեղկատակ եւ տուեալ թեկնածուն նսեմացնել ձգտող քուէարկութիւններէ ետք, երրորդ անգամ քուէարկութեան դրուելու արդիւնքով, «Հայրենիք» դաշինքի թեկնածու՝ դաշնակցական կուսակցութեան Հայաստանի Գերագոյն Մարմնի ներկայացուցիչ՝ Իշխան Սաղաթելեան ընտրուեցաւ ՀՀ Ազգային Ժողովի փոխ-խօսնակ:



ՀՀ Ազգային Ժողովին ամպիոնէն արտասանուած Իշխան Սաղաթելեանին ԱԺ Փոխ-խօսնակ առաջադրման Ձեր խօսքին Նախաբանին Նման, մենք ալ մեր կարգին կը յիշեցնենք սոյն Բաց Նամակը կարդացող մեր ընթերցողներուն, որ ՀՀ Սահմանադրութեան 104-րդ յօդուածի առաջին մասին համաձայն ԱԺ Խօսնակի տեղակալներէն մէկը կ'ընտրուի ընդդիմադիր խմբակցութիւններու մէջ ընդգրկուած անդամներէն:

Այս նամակին մէջ զանց անցնելով քննադատել սահմանադրութեան մէջ առկայ անտեղի քուէարկութեան պարտադրանքին անհեթեթութիւնը, երբ նկատի ունենանք, որ գոնէ այս նստաշրջանին համար ընդդիմութեան ներկայացուցած թեկնածուն մէկ հոգի է, կ'ուզենք Ձեր խօսքին մէջ տեղ գտած անճշդութիւն մը անպայմանօրէն մատնանշել, ձեզմէ խնդրելով սրբագրել զայն:

Յարգելի Գեներալ,

Թեկնածու մը առաջարկելու ճառի մը մէջ ընդունուած նորմ կը համարենք, որոշ չափազանցութիւններ ու գովասանքներ, սակայն աշխարհով մէկ սփռուած Ձեր խօսքին մէջ աններելի կը նկատենք ՀՀ Դաշնակցութիւնը կոչել, («Երկիր Մետիա»-յին նկարահանած տեսերիզին 6:03-րդ վայրկեանէն սկսեալ հնչած <https://www.youtube.com/watch?v=Prspl-GhM-hQ>) ձեր բառերով. «մեր ազգային պետական-քաղաքական կենսութեամբ Հայաստանում եւ Սփիւռքում բացառիկ դերակատարութիւն ունեցող, մեր պատմութեան ամենահին աւանդական քաղաքական ուժը...»:

Մեր կողմէն ոչ անպայմանօրէն առարկայական կարծիքով մը կրնանք համաձայնիլ, որ ՀՀ Դաշնակցութիւնը մեր պատմութեան ընթացքին բացառիկ դերակատարութիւն ունեցած է... վերջին անգամ անգամ իր ինքնանպատակ եւ անուղղելի հատուածապաշտութեամբ մը: Վերջին օրինակը՝ «Հայրենիքի Փրկութեան Ճակատ»-ին ձախողութիւնն էր «ի պատիւ» անոր իբր թէ համակարգումը ստանձնած, կուսակցական փրփականտը ազգային շահերէն անելի գերադասող դաշնակցական պատմական ուղեգիծին:

Շար. Էջ 02

## Լիբանանեան Լուրեր

### Human Rights Watch-ը Լիբանանի Մեղադրեց

Human Rights Watch-ը մեղադրած է լիբանանցի բարձրաստիճանի պաշտօնեաները անցեալ տարուան Օգոստոսին, Պէյրուզի Նաւահանգիստին մէջ տեղի ունեցած աներիչ պայթումին առնչութիւն ունենալու մէջ՝ նշելով, որ գոյութիւն ունին հաստատող ապացոյցներ:



Աներիչ պայթումի առաջին տարեկիցին հրապարակուած զեկոյցին մէջ Human Rights Watch կ'ըսէ, որ Լիբանանի իրաւական և քաղաքական համակարգերուն կառուցուածքային խնդիրները թոյլ կու տան պետական եւ կառավարական պաշտօնեաներու կողմէն պատասխանատուութենէն և պատիժէն, մասնաւորաբար, որ ցայսօր անոնցմէ ոչ մէկը մեղադրուած է: Այս մասին կը հաղորդէ «Արեւելք»: Յիշեցնենք, որ 4 Օգոստոս, 2020 թուականի կեսօրին, Պէյրուզի Նաւահանգիստի պահեստներէն մէկուն մէջ տեղի ունեցաւ ահռելի պայթում մը, որուն հետեւեալով զոհուեցաւ մօտ 200 մարդ, հազարաւոր մարդիկ վիրաւորուեցան, ինչպէս նաև քանդուեցաւ մայրաքաղաքին մեծ հատուածը: Կազմակերպութեան 127 էջերէ բաղկացած տեղեկագրութիւնը ապացոյցներ ներկայացուց պետական պաշտօնեաներու վարքագիծին մասին, որուն արտացոլումն էր Պէյրուզի Նաւահանգիստի սխալ եւ փտած երկարատեւ կառավարումը, որ թոյլ կու տար Նաւահանգիստի պահեստներուն մէջ, անապահով ձեւով, մօտ վեց տարի, թոներով ամոնիում Նիթրաթի առկայութիւնը:

Շար. Էջ 08

## Հայկական Լուրեր

### Հերթական Սադրանք ՍԵԼ Լիճի Ուղղութեամբ



Թշնամին հերթական անգամ սադրանքի դիմած է Գեղարքունիքի մարզի ՍԵԼ Լիճ շրջանին մեր գտնուող հայկական սահմանապահ դիրքերու ուղղութեամբ:

Այս մասին լուրը կը հաղորդէ ՀՀ Պաշտպանութեան Նախարարութիւնը: Կը նշուի նաեւ, որ կրակոցներուն պատասխան տուած հայ դիրքապահները կարողացած են լռեցնել թշնամիի կրակակէտերը:

Եղած կրակոցներուն հետեւեալով հայկական կողմը տուեալներ չունի:

### Յարգած Են ԱՍԱԼԱ-ի Նահատակներու Յիշատակը

Շաբաթ օր, Եռաբլուր Ռազմական Պանթէոնին մէջ տեղի ունեցած է Հայաստանի Ազատագրութեան Հայ Գաղտնի Բանակի (ԱՍԱԼԱ)-ի Նահատակներու յիշատակի արարողութիւնը: Այս մասին կը հաղորդէ «Արեւելք»:

Շար. Էջ 08

## ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

### Լիբանանեան Տագնապը եւ Լիբանանահայութիւնը Արժանապատուութեան Հարց Եւ Ամէն Օր Օգոստոս 4 Ե Լիբանանի մէջ

Պարտադիր չէ Օգոստոս 4 մը, որ Լիբանան տառապի:

Մէկուկէս տարի է, որ Լիբանան կը շարունակէ կանգնիլ տխուր իրավիճակի մը եւ խորացող տնտեսական, ֆինանսական եւ քաղաքական ճգնաժամի մը առջեւ: Համաշխարհային դրամատան տուեալներով, այս իրավիճակը սարսափելի է եւ կրնայ դասուիլ 1800 թուականներու կէսերէն ի վեր աշխարհի երեք ամենավատ ճգնաժամերէն մէկը:



Ինչ պիտի նշանակէ փութում եւ ի՞նչ ձեւ պիտի ունենայ այդ, հարցեր են, որոնք կը սաստկացնեն մեր ամենասարսափելի երեւակայութիւնը: Երկարատեւ տառապանքի եւ հորիզոնի վրայ առանց տեսանելի աւարտի, անհատներ, ընտանիքներ, կրթական հաստատութիւններ եւ առեւտրական կեդրոններ կը պայքարին գոյատեւելու: Օրերը կը սպառնան դեղորայքի, վառելանիւթի, առանց չափազանցութեան նոյնիսկ աղքատներու մէջ պեղումներ սնունդի եւ այլ տարրական կարիքներու որոնումով, որոնք սակաւ են եւ օրէ օր աւելի անհնար գտնել: Առաւել, ելեւտրական հոսանքի ամէնօրեայ անջատում, որոնք կը տեսնեն ժամեր: 2020-ի Աւետարանականի շտապ օգնութիւնը կը շարունակէ օրհնութիւն դառնալ մեր ժողովուրդի զանազան խաւերուն մէջ մինչեւ այսօր՝ Մերձաւոր Արեւելքի Հայ Աւետարանական Եկեղեցիներու Միութեան, Պէյրութի եւ Հայկական կրթական խորհուրդներու եւ Ընկերային Ծառայութեան Յանձնախումբերու համագործակցութեամբ:

Կարիքը սակայն անսպառ է:

Մեծագոյն զոհը կը շարունակէ մնալ Յոյսը կամ Յոյսի խաւարումը:

Արժանապատուութեան հարց է:

Սփիւռքահայու արժանապատուութեան կենդանութեան:

Կարելի է գոհաբերել Լիբանանահայու արժանապատուութիւնը:

Սփիւռքն ու Հայրենիքը հարկ է որ անյապաղ ստեղծեն արտակարգ վիճակի մէջ գտնուող Սփիւռքահայ գաղութներու անվտանգութեան, ապահովութեան եւ տուն դարձը սերտող եւ մշակող ռազմավարութիւն մը: Բաւ է արտակարգ վիճակի մէջ գտնուող Սփիւռքեան գաղութներու խաչելութիւնն ու մարտիրոսացումը:

Մինչ այդ ամէն միջոց եւ ծրագիր հարկ է որդեգրել այս ամենասարսափելի իրավիճակը փրկելու համար:

Գործենք այսօր: Ձեր նուիրատուութիւնները անյապաղ պիտի վերածուին Աստուածատուր օգնութեան եւ բաց պահեն գոյատեւման ուղին:

Կացութիւնը թաւալոր կը շարունակէ վատթարանալ:

Յոյս ներշնչել Լիբանանահայ եղբորդ:

Արժանապատուութեան հարց է:

**Չաւէն Խանճեան**  
**Գործադիր Տնօրէն Ամերիկայի Հայ Աւետարանական**  
**Ընկերակցութեան**



### Պատմութեան Մէջ Այսօր

#### Յակոբ Կարապետ



Յակոբ Կարապետ (9 Օգոստոս 1925, Թաւրիզ – 20 Հոկտեմբեր 1994, Պոսթըն), հայ արձակագիր: Ծնած է Թաւրիզ: Երկրորդական ուսումը ստացած է Թեհրանի մէջ, իսկ բարձրագոյն ուսումը՝ Միացեալ Նահանգներ (Քոլումբիա համալսարան, լրագրութիւն եւ հոգեբանութիւն): Գործած է լրագրական ճիւղի մէջ (ձայնասփիւռ): Կարապետի կրթութիւնը եղած է խառն. ըստ անոր կենսագիրին Նաւ. յաճախած է՝ ռուսական մանկապարտեզ, տարրական կրթութիւնը եղած է ֆրանսական ու հայկական՝ ՍԵՆ Վենսան Տը Բու, ապա հայկական Հայկազեան-Թամարեան, միջնակարգը՝ պարսկական ու ֆրանսական /ՍԵՆ Լուի ճեմարան/, իսկ բարձրագոյն եւ մասնագիտական պատրաստութիւնը՝ Զանսաս

Սիթիի (Միգուրի) եւ «Գոլմպիա» համալսարաններուն մէջ (Նիւ Եորք):

Պատանի տարիքէն սկսած է գրական փորձերը. տողորված էր իր ծննդավայրի ազգային եւ գաղափարական կենսարար շունչով՝ կը գրէր հայրենասիրական բանաստեղծութիւններ, որոնք լոյս տեսած են «Ալիքի» մէջ:

Ամերիկեան թերթերու մէջ գրել սկսած է կանուխէն. աշխատակցած է հայ մամուլին իր քերթուածներով, պատմութեան քերթուածներով եւ փորձագրական յօդուածներով:

Առաջին հատորը՝ 1970-ին, հրատարակած է «Անձանօթ Հոգիներ» պատմութեան քերթուածներու շարքը, 1972-ին՝ «Կարթագենի Դուստրը» (վէպ), 1975-ին՝ «Նոր Աշխարհի Հին Սերմնացանները»: 1981-ին լոյս կը տեսնէ պատմութեան իր վերջին հատորը՝ «Միջնարար»: Հրատարակելի գործերն են «Աղամ Նուրիան» (ժամանակակից վէպ), «Եւ Դողանջ Յաւերժական» Պարոյր Սեւակ» եւ փորձագրութիւններ՝ «Կիրակնօրեայ Հաղորդագրութիւններ» անունին տակ:

Աւելի ուշ տրուած իր պատմութեանը՝ «Որեւէ Տեղից Մինչեւ Այստեղ», իր առաջին քանի մը տողերով կու տայ գիրք ծննդոցն ու նկարագիրը գրական իր ամբողջական վաստակին: Մահացած է 1994, Միացեալ Նահանգներ:

## Բաց Նամակ

### ՀՀ ԱԺ Նորընտիր Պատգամաւոր Գեներալ Սեյրան Օհանեանին...

#### Սկիզբը Էջ 01

Սակայն ինչ կը վերաբերի իր «ամենահին աւանդական քաղաքական ուժը» ըլլալուն, ներքեւէ մեզի եթէ շեշտենք, որ գիտա-պատմականօրէն Դուք չարաչար կը սխալիք եւ այս մէկը կարծիք մը չէ մեր կողմէ, այլ անհերքելի փաստ: Հայկական իրականութեան մէջ դաշնակներէն աւելի հին Հայ քաղաքական ուժեր կան որոնք տակաւին իրենց ազգային-քաղաքական ժառանգութեամբ ազդու դերակատարութիւնը ունին Հայոց արդի պատմութեան մէջ:

Ձեր մասնագիտութեան չափաւորած գործօնով մենք հասկնալի կը նկատենք պատմութեան վերաբերող Ձեր շփոթը, սակայն կենթադրենք, որ Սաղաթելեանի եւ իր ներկայացուցած կողմին կենսագրութիւնը նոյնիսկ Սաղաթելեանը կամ իր ներկայացուցած կողմը Ձեզի տրամադրած է առկայ մանրամասնութիւններով: Նման պահերու համար պարզ եւ ընդունուած կարգ է սա: Այսու ամենայնիւ, ըստ կենսագրութեան, պատմական գիտութիւններու թեկնածուի գիտական աստիճան ունեցող կողմը նման պատմական սխալ չի կրնար կատարել: Մեր նպատակը այս առումով անձնական ցեխարձակում չէ: Այս բանը դժմ է մեր սկզբունքներուն: Սակայն տուեալ այդ դիտաւորեալ սխալը յստակ գաղափար մը կու տայ դաշնակցական դպրոցին ինքնակեդրոն եւ դիտումաւոր կերպով հանրութեան գիտակցութիւնը սխալ առաջնորդելու քաղաքականութեան մասին, որուն զոհն ու խօսնակը մենք չենք ուզեր, որ Սեյրան Օհանեանը ըլլայ:

Յարգանքներով՝  
ՍԵՒԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ  
Լիբանանի ԶԱՐԹՈՆԵՐ օրաթերթի գլխաւոր խմբագիր

**Հետաքննական Ակնարկ**

# Լիբանանահայ Դպրոցները Բնական Վերամուտ Պիտի Ունենա՞ն Այս Տարի

**ՎԱՐՈՒԹ ԹԵՆՊԵԼԵԱՆ**

**Լ**իբանանի մեջ, հայ դպրոցը, նաեւ բոլոր դպրոցները կը դիմագրաւեն գոյութեանական տագնապ մը: Տագնապը իր գոյութիւնը զգալի սկսած էր դարձնել ելեւմտական վերջին տուր տագնապէն եւ լիբանանեան թղթոսկիի գահաւիժումէն առաջ, երբ տնտեսական նահանջի նախանշաններ սկսած էին ի յայտ գալ՝ պատճառ դառնալով բազմաթիւ ծնողներու գործադրկութեան: Տնտեսական տագնապին վրայ հետագային եկան բարդուելու Covid-19-ի եւ 4 Օգոստոսին՝ Պէյրութի նաւահանգիստի պայթումին ստեղծած բազում դժուարութիւնները: «Երկրին անբնական կացութիւնը ազդեց նաեւ աշակերտութեան վրայ: Աշակերտութիւն եւ ուսուցչական կազմ, բնական պայմաններով իրենց կրթական տարեշրջանը չբոլորեցին: Ասոր ընկերային, կրթական հետեւանքները գաղութին վրայ, մենք պիտի տեսնենք գալիք տարիներուն», ըսաւ Պրն. Վիգէն Աւագեան, Ազգային Ուսումնական Խորհուրդի Ատենապետը: Իսկ Հայ Աւետարանական Շամլեան-Թաթիկեան Երկրորդական Վարժարանի տնօրէնուհի Վարդուկ Պալըզեանի համաձայն, «17 Հոկտեմբեր 2019-էն ի վեր, Լիբանանահայ Վարժարանը մտաւ փապուղի մը, որուն ծայրը եթէ աղօտ լոյս մը կար, այդ ալ շիջեցաւ առողջապահական եւ տնտեսական տուր տագնապներու քամիներէն: Այս բոլորը՝ քաղաքական տագնապին ընդհանուր, երկարատեւ եւ անկայուն մթնոլորտին մէջ»:



Մեր հետաքննական այս յօդուածին նպատակն է խօսիլ հայ դպրոցի դիմագրաւած տագնապին մասին, նշել անոր տուն տուող պատճառները, ընդգծել իսկական առօրեայ դժուարութիւնները, նիւթական ապահովելու տաղտուկը, պիտո՞՞նք հաւասարակշռելու կարելիութիւնը, օժանդակութեան կարիքը, ծնողներու մասնակցութեան պատկերը: Կարճ. խօսիլ բոլոր դժուարութիւններուն մասին եւ զանոնք սեփականութիւնը դարձնել ընթերցող լայն հասարակութեան Լիբանանի թէ սփիւռքի տարբեր գաղութներուն մէջ:

Ստոյգ թիւեր չկան, սակայն կ'ենթադրուի, որ շուրջ 5500 աշակերտներ կը յաճախեն հայկական 18 վարժարաններ: Մեր այս աշակերտներուն ճակատագիրը խնդրոյ առարկայ է այսօր: Տագնապը մեծ է, իսկ լուծման հեռանկարները համազգային ճիգ կը պահանջեն:

Հայկական մեր վարժարաններու դիմագրաւած դժուարութիւններուն մասին հարազատ պատկեր մը փոխանցելու նպատակով, հետաքննական այս յօդուածին համար ընտրեցինք հարցումներ ուղղել մէկ կաթողիկէ, մէկ ավետարանական դպրոցի, ՀԲԸՄ-ի վարժարաններու տնօրէնին եւ Ազգային Իշխանութեան Ուսումնական Խորհուրդի ատենապետին:

## Covid-ին եւ Տնտեսական Ազդեցութիւնը Կրթականին Վրայ

Լիբանանի մէջ տնտեսական տագնապի ազդանշանները սկսած էին ի յայտ գալ 17 Հոկտեմբեր 2019-էն առաջ, որ սկզբնականէն կը նկատուի յաջորդող ընկերային պոռթկումներուն: Covid-19-ի բռնկումին առջնախորժ գարգացող այս շարժումները, որոնք ճամբաներու փակման ոճը նաեւ որդեգրած էին, առցանց ուսուցման ձեւը դարձուցին պարտադիր՝ զուգահեռ անոր համաշխարհային որդեգրումին:

Առցանց դասաւանդումը դարձաւ կրթական-դաստիարակչական եղանակ, բայց նաեւ անկէ առաջ արհեստագիտական մարտահրաւէր մը, որ կարելի էր արագօրէն լուծել: «Համաճարակը անակնկալ երեւոյթ մըն էր, բայց իւրաքանչիւրս կարողացաւ կարճ ժամանակամիջոցի մէջ, եւ շնորհիւ իր նուիրեալ անձնակազմին, եւ մեր պարագային՝ նաեւ երկրէն դուրս գտնուող մեր շրջանաւարտներուն, արհեստագիտութիւն ձեռք ձգել եւ դժուարութիւնները արագօրէն յաղթահարել», ըսաւ Պրն. Կրեկուար Գալուստ, Հայ Կաթողիկէ Մեսրոպեան վարժարանի տնօրէնը: ՀԲԸ Միութեան Լիբանանի Վարժարաններու պարագային առցանցի անցման

ազդեցութիւնը եղած է նուազագոյնը, «որովհետեւ արհեստագիտութեան գործածութիւնը մեր առօրեային մէկ բաժինը եղած էր: Մանկապարտեզ եւ նախակրթարան դասաւանդութիւնները արդէն Լթաժով կը կատարուին: Անցումը դէպի online learning շատ արագ եղաւ», ըսաւ Տնօրէն Պրն. Արա Վասիլեան:

Արհեստագիտական հարցերուն լուծումը եղած է դիւրին, սակայն առցանց դասաւանդումը ստեղծած է կրթական-դաստիարակչական նոր իրավիճակ մը, որուն գնահատումը ցարդ կը դրսեւորէ անելի ժխտական քան դրական արտայայտութիւններ: «Առցանց դասաւանդութիւնը կրթական մեր հաստատութիւնները վերածեց դաս տուող-առնողի, մինչդէռ մեր դպրոցներուն առաքելութիւնը նաեւ մարդակերտումն է: Երբ ուսուցիչին շունչը բացակայ է դասարանին մէջ, երբ ուսուցիչը եղբայրաբար, հայրաբար չի խրատեր, չի թելադրեր, չ'աշխատիր աշակերտին նկարագրին վրայ, այդ առցանց գործիքը պարզապէս տեղեկութիւն կը փոխանցէ: Այս ամէնէն վտանգաւորն է, որ մենք մարդամեքենաներ սկսած ենք ունենալ», ըսաւ Աւագեան:

Առցանցի կարգ մը դրական երեսներ կը նշմարուին երկրորդականի դասարաններու պարագային, «կարգ մը նիւթերու համար, շատ անելի նպաստաւոր էր, օգտաշատ էր քան մեր սովորական դասարանային դասաւանդման եղանակը: Հետեւաբար մեզի հոս նոր հորիզոններ կը բանայ, բացաւ արդէն, եւ այդ ուղղութեամբ կը ծրագրենք Covid ըլլայ կամ ոչ: Մանկավարժութիւնը եւ արհեստագիտութիւնը այլեւս զուգահեռներ են», ըսաւ Գալուստ:

Բայց այլ տեղ, գիտելիքէն անդին, աշակերտներն ալ ունին իրենց նախասիրութիւնը կամ գնահատանքը առցանց դասաւանդութեան մասին, ինչպէս նշեց Վասիլեան. «Երկրորդականի աշակերտներուն երբ հարց տուի, կը կարծէի, որ առցանցը անելի հաճելի է պիտի ըսեն, դուրս եկաւ, որ ճիշդ հակառակն է: Մեծամասնութեան մօտ անելի հաճելի ու նախընտրելի է ֆիզիքական ներկայութեամբ դասաւանդութիւնը. անելի հաճելի ու նախընտրելի է որովհետեւ թէ՛ ուսուցիչներէն կը սորվին եւ թէ՛ ընկերայնօրէն՝ իրարմէ կը սորվին»:

Մեր տնօրէններն ու ընդհանրապէս կրթական պատասխանատուները կը նախընտրեն ֆիզիքական ներկայութեամբ դասաւանդութիւնը, բայց արդեօք, մասնաւորաբար Covid-19 համաճարակին ելթադրեալ ավարտէն ետք, տնտեսապէս տագնապահար Լիբանանի մէջ կարելի պիտի ըլլա՞յ մօտիկ ապագային վերաբանալ դպրոցները....

## Ուտեստեղէն Կամ Կրթաթոշակ

Համաճարակը, տնտեսական դժուարութիւնները, առաւել 4 Օգոստոսի պայթումը աղետալի վիճակ մը ստեղծեցին երկրին մէջ: Իսկ լիբանանեան թղթոսկիի արժեքին աննախադէպ գահաւիժումը այլ ելք չէր ձգեր մեր համայնքային թէ քաղաքական պատասխանատուներուն, բացի միջամտելէ ու մեր ծնողներուն բեռը առաւելագոյնս թեթեւցնելու միջոցներ որոնելէ: Մեր դպրոցներուն մէկ մասը անվճար յայտարարուեցաւ, իսկ ուրիշներ մասնակցութեան սակեր ճշդեցին, բայց ոչ մէկ ծնողքի կամ աշակերտի դժգոհելու առիթներ ստեղծուեցան: Բայց թէ մեր դպրոցներուն պիտո՞՞նք ինչպէ՞ս կը գոյանան՝ այլ հարց է ան: Մեր կրթական պատասխանատուները, բոլորը կը խոստովանին, որ ընդհանրապէս բարերարներու տրամադրած, եւ այս օրերուն ժողովրդայնացած՝ ֆրէշ տոլարն է միայն կ'օգնէ թեթեւցնելու կրթական մեր հաստատութիւններու բեռը: «Տնտեսական այս կացութենէն մեկնած գաղութային, համայնքային այն բոլոր կառոյցները, որոնք կ'օգնէին՝ հայրենակցական եւ բարեսիրական միութիւնները իրենք այսօր ի վիճակի չեն, որովհետեւ գաղութին առաջնահերթութիւնները փոխուած են եւ մարդիկ սնունդի հարց ունին այսօր, գոյատեւման հարց ունին, դպրոցը երկրորդ կարգի կը նկատեն: Այսօր, լինել-չլինելու կացութեան առջեւ է հայ դպրոցը, եւ խօսքը կը վերաբերի Լիբանանի բոլոր դպրոցներուն, որովհետեւ անելի կամ պակաս, բոլորը նոյն մտահոգութիւնը ունին», դիտել տուաւ Աւագեան:

Լիբանանի մէջ տիրող տնտեսական ծանր կացութեան ահաւորութեան նշումը երբեմն զարմանքով կը դիտուի շատերու կողմէ: «Երբ ուտեստեղէնի կարօտ խաւին մասին կը խօսիմ օտար կազմակերպութիւններու կամ նոյնիսկ դուրսը ապրող հայերու, դէմքերնուն վրայ չհաւատալու արտայայտութիւն մը կը նշմարեմ: Մենք խաւ մը ունինք մեր ժողովուրդէն, որ ոչ թէ կրթաթոշակ, ոչ թէ արձանագրութիւն, այլ ամէն ինչի պէտք ունի՝ ուտելիքի, կաթի, շորիկի եւ դեղորայքի: Ինչպէս կարելի է դրամ պահանջել անոնցմէ», ըսաւ Գալուստ:

«Մեր Վարժարանը, որ կը գործէ Պուրճ Համուտի մէջ, բնականօրէն հազիւ թէ կրնայ գանձել ծնողներու կողմէ յանձն առնուած կրթաթոշակի գումարները, ընդհանրապէս, լաւագոյն պարագային, գանձուած տոկոսը կը հասնէր 60 առ հարիւրի:

**Լիբանանահայ Դպրոց**

# Կայացաւ Մեսրոպեան Վարժարանի 2020-2021 Աւարտական Հանդէսը

**Յառաջիկայ տարեշրջանին վարժարանը պիտի ունենայ FRANCE EDUCATION-ի կարգավիճակ**

Ընկերային պոռթկումներ, դրամական տագնապ, խելայեղ սղաճ, անգործութիւն, քորոնա վարակ, օգոստոսեան աղետ, Արցախեան ողբերգութիւն.... այս բոլորը, շարունակաբար կամ յստակ ժամանակամիջոցի մը մէջ, ինչպէս ամբողջին, նոյնպէս եւ Մեսրոպեան կրթական ընտանիքին բաժին հասան անցած մօտ երկու տարուան ընթացքին, կազմակերպական, նիւթական եւ հոգեբանական գետններուն վրայ խորապէս ազդելով անոր գործունէութեան վրայ եւ դաժանօրէն պայմանաւորելով զանոնք, մանաւանդ մատուցած ամենազգայուն սերունդի ներկայացուցիչներուն պատճառով եւ ընկերային կապերով:



Այս խորապատկերին վրայ, 3 Օգոստոս 2021-ին տեղի ունեցած Հայ կաթողիկէ Մեսրոպեան բարձրագոյն վարժարանի աւարտական հանդէսը իր ամբողջութեան մէջ կարծես ինչեք որպէս պատասխան՝ մեզ պատուհասած ու տակաւին շարունակուող տագնապներուն, այն մասին, որ այս վարժարանը, որպէս մէկ անդամը լիբանանահայ կրթական ընտանիքին, ոչ միայն հաստատ կանգուն է իր առաքելութեան

ճամբուն վրայ, այլ հայեացքը յառած կը շարունակէ պահել զարգացումի եւ յառաջդիմութեան բարձունքներուն, լի՝ զանոնք նուաճելու վճռականութեամբ: Հանդէսը տեղի ունեցաւ Մեսրոպեանի շրջափակին մէջ, Հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ հոգեւոր դասի եւ տարբեր կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներուն ու սահմանափակ թիւով հրաւիրեալներու ներկայութեան, համաձայն քորոնա վարակի տարածման դէմ կանխարգելիչ պայմաններուն:



Աւարտական դասարանի աշակերտներու բացման եւ յաւուր պատշաճի խօսքերէն եւ գեղարուեստական ելոյթներէն ետք, ուսուցչական կազմին անունով խօսք առաւ Իլիամ Սալլում, որ աշակերտներուն թելադրեց ներկայ պահը ընկալել մանաւանդ իբրեւ նոր ճանապարհորդութեան մը սկիզբ, որ զիրենք պետք է տանի անձի եւ հաւաքականութեան զարգացման ճանապարհով՝ հասցնելու համար կեանքին մէջ լիարժէք կայացման:



Մեսրոպեանի տնօրէն պարոն Կրէկուար Գալուստ իր խօսքը



սկսաւ յարգանքի տուրք մատուցելով վարժարանի նախկին շրջանաւարտ Ճեսիքա Պեգճեանին, որ մէկ տարի առաջ՝ Օգոստոս 4-ի Պէյրութի պայթումին զոհ գնաց պարտականութեան ճամբուն վրայ՝ իբրեւ հիւանդապահուիչ: Տնօրէնը յայտնեց, որ առ ի յարգանք վաղամեռիկ Ճեսիքային եւ անոր զոհողութեան, 2020-2021 աւարտական սերունդը պիտի կոչուի անոր անունով:



Պարոն Գալուստ շրջանաւարտներուն ուղղուած իր թելադրանքները ամփոփեց ինչպէս կետերու մէջ. ան կոչ ուղղեց ըլլալ աշխատասեր, հաւատարիմ Աստուծոյ, հայրութեան, Լիբանանին եւ ընտանիքին, ունենալ եւ զօրացնել հաւատքը, որպէս բոլոր դժուարութիւններուն դէմ պայքարի հիմք, ըլլալ մեծ երազներու հետեւում եւ վերջապէս, փայլալից Սէրը հոգիներուն մէջ՝ կայանալու համար մարդկային դժուարին գոյութեան մէջ:



Վերջին երկու դժուարին տարիներու ձեռքբերումները գնահատելու ծիրին մէջ, ան ոգեկոչեց յիշատակը վախճանեալ Տէր Գրիգոր Պետրոս Ի. կաթողիկոս պատրիարքին եւ շնորհակալութիւն յայտնեց վարժարանին զօրակցած հոգեւոր հայրերուն, իր պարտականութիւնը



գերազանց կատարած ուսուցչական կազմին, զոհողութիւններուն ամբօրէն դիմացող ծնողներուն եւ թէ ու թիկունք եղած բարերարներուն ու բարեկամներուն: Վերջապէս, պարոն Գալուստ հաղորդեց, որ վերելքի ճամբան շարունակող Մեսրոպեան վարժարանը՝ առաջինը եւ միակը ամբողջ հայ կրթական հաստատութիւններուն մէջ, յառաջիկայ տարեշրջանին պիտի ստանայ FRANCE EDUCATION-ի կարգավիճակը, որ զայն պիտի դասէ համահաւասար՝ Ֆրանսայի հանրային կրթութեան մակարդակին:



Գերազանց արդիւնքներ արձանագրած շրջանաւարտներու պարգեւատրումէն ետք տեղի ունեցաւ վկայականաց բաշխումը. 31 Մեսրոպեանականներ դպրոցական հանգրուանէն անցում կատարեցին դէպի յառաջ՝ ուսման եւ կեանքի ասպարեզներուն մէջ իրենց վարժարանին անունը բարձր պահելու խոստումով:

**ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ  
ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐՃԱՐԱՆԻ  
ՏՆՕՐԵՆՈՒԹԻՒՆ**



**Մշակութային Արձագանգ**

**Լոյս Տեսաւ**

**Վրէժ-Արմէնի «Ոստայն 16 – Ճարտարապետի Մը Ծոցատետրէն» Հատորը**

Լոյս տեսաւ Վրէժ-Արմէնի այս նոր առցանց հատորը, որ կը բովանդակէ գրողին ճարտարապետական յուշերը՝ աւելի քան 60 տարուան ասպարեզի մը ճամբով: Հատորը կը բաղկանայ 115 էջերէ, ունի ներածական մը, 32 գլուխներ եւ յաւելուած մը՝ երկու յօդուածներով: Բազմաթիւ լուսանկարներ կ'ընկերանան գրութիւններուն:

«Ներածական»-ին մէջ հեղինակը կը գրէ. «Պէտք է խոստովանիլ, որ եթէ ունեցած գրական սերերս ու հակումներս անպայման իրենց դերը ունեցած են նա՛եւ ճարտարապետի կենսագործունեութեանս մէջ, միւս կողմէ մասնագիտական ուսումնական կամ իր դերը ունեցած է իմ մտքի կազմաւորման, հարցերու մօտենալու եղանակներու եւ ընդհանրապէս մտածելակերպիս վրայ, ինչպէս նաեւ դիտելու ունակութիւններուս վրայ: Ըսեմ, որ պիտի ջանամ նուազագոյնը մտնել շատ մասնագիտական, գիտարուեստական բացատրութիւններու մէջ՝ պահելով որքան կարելի է պարզ, բոլորին հասկնալի լեզու մը»:

Յուշերը կը վերաբերին աւելի շատ մարդկային յարաբերութիւններուն քան թէ զանազան ճարտարապետական ծրագրերու գործադրութեան մանրամասնութիւններուն, որոնք միայն ուրիշ ճարտարապետներ կրնային հետաքրքրել: Մարդկային յարաբերութիւնները առաւել կամ նուազ չափով նոյնն են բոլոր ասպարեզներուն մէջ, մանաւանդ

անոնց, ուր կան մասնագէտ-հանրութիւն կապ մը, ուր որոշիչ դեր կը խաղան ոչ միայն գիտական տուեալներ, այլեւ ընկերային, մշակութային, տնտեսական ու այլ բազում ազդակներ: Բայց առաջին հերթին գործի մը մէջ կայ ի հարկէ ներքին յարաբերութիւններու ամբողջ ցանց մը: «Չանգուածային շինութիւնները եւ մարդկային սերտ կապերը» գլուխին մէջ հեղինակը կը նշէ. «Եկեք ընդունինք, թէ որքան ալ մեծ ծրագրերու վրայ աշխատիս, որքան ալ աւելի ու աւելի ծանր պատասխանատւութիւններ վերցնես, այնքան կը բազմազանուին ու կը բարդանան մարդկային յարաբերութիւնները, եւ յաջողութիւնդ կախում կ'ունենայ ոչ միայն մասնագիտական հմտութենէդ ու փորձառութենէդ, այլեւ ու մանաւանդ գործակիցներուդ, գերադասներուդ թէ ստորադասներուդ հետ այդ մարդկային յարաբերութիւններու հեզասահութենէն, պատշաճութենէն, ջերմութենէն»: Այս առնչութեամբ բազմաթիւ դրուագներու պիտի հանդիպինք այս գիրքին մէջ:

Հետաքրքրական է այս ճարտարապետին մօտեցումը երբ իրմէ կ'ակնկալուի հայկական եկեղեցիի մը յօրինումը: «Հայկական ոճի հարցը զինք հետաքրքրած ու մտահոգած է կանուխէն: «Ոգին նախ քան ձեւը» վերնագրուած գլուխին մէջ ան դիտել կու տայ. «Այն ատեն յստակ կեցուածք որդեգրած էի, որ յատուկ, ինքնուրոյն կեցուածք մը չէր, այլ ունէ պատասխանատու

ճարտարապետի մօտեցում: Այսինքն՝ համոզուած էի, որ կարելի չէ արտաքին ձեւերու որդեգրումով ազգային ոճ վերարտադրել: Շէնքի մը ոճը կը բխի տարբեր ազդակներէ, առնչուած է ժամանակին, վայրին, գործածութեան, առկայ շինանիւթերուն ու կառուցային միջոցներուն եւ այլն»: Ան կը մէջբերէ Արծուին Գրիգորեանի տեսակետը այս մասին, տեսակետ, որ իր ազդեցութիւնը ունեցած է իր ալ վրայ, ապա կը յիշէ դանիացի ճարտարապետ Պեռն Եորկընսընի ըսածը այս մասին. «Հայկական եկեղեցական ճարտարապետութեան զարգացումը հայերուն համար շարունակական որոնում մըն է եղած՝ ծիսակատարութիւնը ձեւաւորելու ճարտարապետական վիճակով մը: Այսինքն, անոնք յոյսին մուտքը տարածութեան մէջ սահմանած են սղագրական եւ շատ ճշգրիտ ձեւով՝ քարի ճարտար գործածումին մէջ խտացած: Հիմնականին մէջ միայն քարն է եւ լոյսը: Երկիր ու երկինք...»: Վրէժ-Արմէն կ'աւելցնէ թէ այս բոլորը ինք պարտաւոր էր հասկցնել իր յաճախորդներուն՝ շինութեան յանձնախումբի անդամներուն, երբ կը ստանձնէր Հայ կաթոլիկ Նարեկայ Սուրբ Աստուածածին եկեղեցւոյ ծրագիրը:

«Յաւելուած»-ով հեղինակը գլխաւորաբար կը պատմէ իր ասպարեզին հայկական առնչութիւնը, յատկապէս անուանի ու նուազ անուանի բազմաթիւ հայ ճարտարապետներու հետ հանդիպումներն ու



ծանօթացումները:

Այս հատորը Վրէժ-Արմէն ձօնած է իր հօր՝ Երուանդ Արթինեանի յիշատակին, ինչպէս նաեւ իր ուսուցչին՝ Շահան Բագրատունիին, որոնց յորդորով էր, որ ինք այս ասպարեզը որդեգրած է: «Ճարտարապետ ըլլալու իրենց բաղձանքը իմ ճամբով իրականացաւ...», – կ'ըսէ ան:

Դարձեալ, հեղինակին այս ու անոր նախորդած 12 առցանց հատորները մատչելի են ընթերցողին այստեղ՝ <https://hayerenblog.wordpress.com/> Գիրքեր: Հոն կարելի է կարդալ նաեւ հեղինակի նամականիէն մաս մը Անտիպ բաժինին մէջ:

**Առողջապահական**

**Ի՞նչ Հարցեր Կրնան Գոյանալ Տաք Օդին Քիչ Զուր Խմելով**

Եթէ տաք օրերուն մարդ բաւարար քանակութեամբ ջուր չի խմեր, այդ կրնայ յանգեցնել արեան թանձրացման եւ հետեւաբար՝ սրտի, երիկամներու եւ անօթային համակարգի խանգարումներու, յայտնած է սննդաբան Սվետլանա Ֆուսը:

Մասնագէտին խօսքով՝ քրտինքի հետ միասին օրկանիզմը կը կորսնցնէ ոչ միայն հեղուկը, այլեւ ամէնէն կարեւոր հանքանիւթերը՝ «փոթէսիում», «սոտիում», «քալսիում», «մակնիզիում» եւ «քլոր», որոնք օրկանիզմին մէջ կարեւոր աշխատանքներ կը կատարեն՝ կը պահպանեն աղաջրային, թթուահիմնային հաւասարակշռութիւնը, պատասխա-

նատու են սրտամկաններու կծկումին, ինչպէս նաեւ կը մասնակցին նեարդային ազդակներու փոխանցումին:

Տաք օդին կարելոր է շատ սովորական մաքուր ջուր խմել, որ նոյնպէս «ելեկտրոլիտ»-ներ կը մատակարարէ: Բացի ատկէ, շատ հանքանիւթեր կան բանջարեղէնի եւ պտուղներու մէջ, նշած է մասնագէտը:

«Պտուղները եւ բանջարեղէնները պէտք է կազմեն մեր սննդականոնին հիմքը տաք օրերուն: Ատոնք կը պարունակեն ոչ միայն օգտակար հանածոներ, այլեւ բաւարար քանակութեամբ ջուր: Այսպէս, օրինակ, վարունգին եւ լոլիկին մէջ մինչեւ 95 առ հարիւր հեղուկ կայ, հատապտուղներու եւ միրգերու մէջ՝



80-90 առ հարիւր», – իր Instagram-ին վրայ յայտնած է սննդաբանը:

Ի՞նչ ուտելիքներ կարելոր է ուտել տաք օրերուն՝

«Սոտիում»-ի եւ «քլոր»-ի աղբիւրներ՝ ձաւարեղէն, կաթնեղէն, ձուկ, սունկ եւ ընդդէմ,

«Քալսիում»-ի աղբիւրներ՝

«քեֆիր», «եոկուրթ», մածուն, կաթնաշոռ եւ կանաչ տերեւային բանջարեղէն, «Մակնիզիում»-ի աղբիւրներ՝ ծովային կաղամբ, շիլաներ, ընդդէմ, քաքառ, մուգ տուրմ:

Afnil.com

## Հետաքննական Ակնարկ

# Լիբանանահայ Դպրոցները Բնական Վերամուտ Պիտի Ունենա՞ն Այս Տարի

Սկիզբը էջ 03

Եղած են տարիներ, երբ մեծ թիվով աշակերտներու տրուած էր մինչեւ 50% տոկոսով նպաստ: Տարուէ տարի աճող պիւտճեական բացերը ներկայի պայմաններուն մէջ աղիտայի պիտի ըլլային: Սակայն, տարօրինակօրէն, 4 Օգոստոս 2020-ի Պէյրութի նաւահանգիստին ահաւոր պայթումին հետեւանքով, մեր վարժարանին եւս հասան օգնութեան ձեռքեր – քանդուած գրեթէ ամէն ինչ նորոգելու եւ յոյս ներշնչելու շրջափակին հետ առնչուած անձնակազմին, ծնողաց, թէ աշակերտներուն», իր կարգին նշեց Օրդ. Պալլազեան:

### Հայ Ուսուցիչը Հոգածութեան Առարկայ

Այս թոհուբոհին մէջ կ'ապրին նաեւ մեր ուսուցիչները: Մեր տնօրէններուն եւ կրթական պատասխանատուներուն ցուցաբերած հոգատար վերաբերումը իսկապէս խրախուսիչ է, թէեւ անոնք ալ կ'ընդունին, որ բաւարար չէ եւ աւելի պէտք է կատարել մեր ուսուցիչներուն համար, որոնք թէ՛ սիւներն են մեր կրթական-դաստիարակչական համակարգին, եւ թէ միաժամանակ իրենց կարգին ծնողներ են՝ իրենց ապրուստի առօրեայ հոգերով եւ մտահոգ իրենց զաւակներուն ապագայով: Մեր հետաքննական այս յօդուածի շրջագծին մէջ, ուզեցինք նաեւ լսել մեր ուսուցիչներուն կարծիքները, բայց ընդհանրապէս հանդիպեցանք մերժողական կամ խուսափողական պատասխաններու: Այս հանգրուանին զայն կը կապենք ընդհանրապէս մեր իրականութեան մէջ հրապարակային յայտարարութիւններ կատարելու մշակոյթի մը բացակայութեան կամ վարժութեան չգոյութեան:

Նախ մեր հարցումներուն պատասխանած պատասխանատուները հաստատեցին, որ բոլոր վարժարաններուն մէջ ալ, մեր ուսուցիչները անխափան ստացած են իրենց ամսականները եւ պիտի շարունակեն ստանալ յառաջիկայ տարի: Աւելին, բոլորը կը ծրագրեն միջոց չինայել եւ անպայման ձեւեր գտնել բարելաւելու հայ ուսուցիչին տնտեսական վիճակը: Ազգային վարժարաններու պարագային, «Ազգային ուսումնական խորհուրդը որոշեց 2017-ի պետական յետնեալ բոլոր յաւելումները վճարել մեր ուսուցիչներուն: Չորս տարուան յետնեալ գումարները պիտի վճարուին: Այս ձեւով ուսուցչական կազմերուն եւ պաշտօնէութեան, յառաջիկայ տարուան ամսականները 25 առ հարիւրով պիտի աւելնան», ըսաւ Աւագեան՝ աւելցնելով, որ այլ քայլ մը կրնայ ըլլալ պարբերաբար պոնիւս տալու դրութիւնը: Իր կարգին Գալուստ յայտնեց, որ «Եթէ մենք պիտի պահենք մակարդակը մեր դպրոցներուն, այս աշխատավարձերով կարելի չէ շարունակել: Եթէ վաղը ուսուցիչ մը գայ եւ ըսէ. ես կ'եսորէ ետք ստիպուած եմ ուրիշ գործ աշխատելու, որպէսզի զաւակիս կաթը ապահովեմ, տանս վարձքը ապահովեմ, կրնա՞մ արգելք հանդիսանալ»: Պրն. Գալուստ իր կարգին համաձայն է պոնիւսի դրութեան եւ կոչ ուղղեց ղեկավարութիւններու, պատկան մարմիններու՝ ձեռք ձեռքի տալով ֆրէշ տոլարով եկամուտներ ապահովելու հայկական թէ ոչ հայկական աղբիւրներէ: Նոյն տրամադրութեան մէջ է ՀՀԲ Միութեան Լիբանանի վարժարաններու Տնօրէնը՝ Պրն. Վասիլեանը: «Եկող օրերուն, կը յուսանք յաւելեալ յատկացումներ կատարել ուսուցիչներուն: Դեկավարները պէտք է անդրադառնան, բարերարները պէտք է անդրադառնան, թէ ուսուցիչին վիճակը որքան ծանր է այս օրերուն, եւ պէտք է արմատական լուծումներու մասին մտածուի», ընդգծեց ան:

Նոյն մթնոլորտը կը տիրէ նաեւ Հայ Աւետարանական Շամլեան-Թաթիկեան Երկրորդական Վարժարանին մէջ. «մեր նուիրեալ ուսուցիչները, լռիկ-մնջիկ ընդունեցին պատասխանատու մարմիններու որոշումները եւ շարունակեցին դասաւանդել՝ հին ամսավարձերով: Տնտեսական այժմու սուր տագնապին դիմաց այսօր մեր վարժարանները, գէթ առժամաբար, կարող են ուսուցիչներուն ամսականները հոգալ իրենց ստացած օժանդակութեան մէն մի լուծումին լաւ տնտեսութիւնը ընելով», նշեց Օրդ. Պալլազեան:

### Վերամուտի Հեռանկարներ՝ Բնական Տարի

Անցեալ տարեշրջանը առցանց դասաւանդումի տարի մը եղաւ գլխաւորաբար Covid-19-ի համաճարակին պատճառով: Ամիսներէ ի վեր տեղի ունեցող պատուաստումները կը խոստանան հաւաքական ախտամերժութիւն ստեղծել, եւ առ այդ՝ բնական վերամուտ մը ունենալ:

Բայց բնական վերամուտի մը հաւանականութիւնը կը թուի շատ աղօտ հեռանկար մը ըլլալ՝ ոչ որովհետեւ Covid-19-ի տարբերակներ սկսած են ի յայտ գալ, այլ որովհետեւ առցանց դասաւանդումը կամ խառն՝ առցանց եւ ֆիզիքական ներկայութեամբ մը դրութիւն մը աւելի խնայողական կրնայ

ըլլալ մեր դպրոցներուն համար:

Մեր հարցումներուն պատասխանող չորս դպրոցներու պատասխանատուները գրեթէ ունէին նոյն պատկերացումները: «Ֆիզիքական ներկայութեամբ ըլլալու պարագային, մեր դպրոցներուն ծախսերը պիտի բազմապատկուին երկու կամ երեք անգամով՝ ընթացիկ ծախսերը՝ թուղթ, մելան, էլեկտրածին, մաքրութեան դեղեր, բժշկական դեղեր, նաեւ մանկապարտեզի պարագային՝ պզտիկներու յատուկ ուտելիքներ: Դեռ անկախ երթուղարձի, փոխադրամիջոցի ծախսերէն: Շատ մը դպրոցներ կը մերժեն փոխադրամիջոց տրամադրել՝ պենզինի տագնապին պատճառով: Ծնողներն ալ իրենց կարգին ի վիճակի չեն տանիլ-բերելու: Հետեւաբար, անորոշութիւնը կատարեալ է այս մարզին մէջ», նշեց Վիգէն Աւագեան՝ աւելցնելով. «տակաւին կան դասագիրքերու եւ տարազներու պարագաները, որոնք ամբողջովին օտար դրամանիշով են»:

Մօտակայ վերամուտին մասին խօսելով, Պրն. Գալուստ ըսաւ. «Մեր փափաքն է, կ'աղօթենք, որ սովորական վերամուտ մը ունենանք, բայց չենք կրնար նաեւ այլ ընտրութիւն մը նկատի չունենալ: Կ'անկարկեմ hybrid դրութեան: Լիբանանի կաթողիկէ վարժարաններու ցանցը՝ 365 վարժարան, որ կ'ընդգրկէ լիբանանի աշակերտութեան 40%, անկախ համաճարակի իրավիճակէն, տնտեսական-նիւթական այս լուրջ տագնապին բերումով, հաւանաբար պարտադրէ hybrid ձեւը՝ խնայողութեան համար»: ՀՀԲ Միութեան Լիբանանի վարժարաններու Տնօրէն Պրն. Վասիլեանի համաձայն, այս վերամուտին միայն քորոնան պիտի չըլլայ օրակարգի վրայ: «Վառելանիւթի հարց կայ, մեր աշակերտներուն մեծամասնութիւնը օթոքարով կու գայ: Թաղային դպրոց չենք: Փոխադրամիջոցի հարց ունինք, նորոգութեան ծախսեր, էլեկտրածին, մագուրթ, թուղթ, թոնըր: Միայն եթէ ասոնք հաշուենք, հաւանաբար աշակերտին կրթաթոշակէն աւելի ելլէ: Ուրեմն եթէ յառաջիկայ տարի եւս առցանց դրութիւն որդեգրենք, հաւանաբար տնտեսական գործօնները ըլլան պատճառը: Կը լսենք, որ աշխատանք մը կայ hybrid՝ խառն դրութեան մը գծով՝ թէ՛ ֆիզիքական եւ թէ՛ առցանց», ըսաւ ան:

### Ոչ Լման Անվճար՝ Մասնակցութեան Անհրաժեշտութիւնը

Նկատի առնելով հանդերձ մեր ծնողներուն տնտեսական դժուարութիւնները, մեր դպրոցներու պատասխանատուները յառաջիկայ տարուան համար ի մտի ունին ծնողային մասնակցութեան տարբերակներ: Ազգային Ուսումնական Խորհուրդը յառաջիկայ տարուան համար կը մտածէ առնուազն մուտք եւ զանազանք գանձել: ՀՀԲ Միութեան Լիբանանի վարժարաններու Տնօրէն Պրն. Վասիլեան գալ տարուան համար կ'առաջադրէ նկատի առնել վճարելու կարողութիւն ունեցողներու պարագան: «Կան ծնողներ, որոնք հանգիստ են եկամուտով, ինչո՞ւ համար պէտք չէ վճարեն: Գումարէն աւելի մասնակցութիւնը նաեւ կարելոր է: Առայժմ, վերջնական որոշում չենք տուած, բայց ծնողներուն մասնակցութիւնը ձեւով մը կարելոր է: Պէտք է համոզուինք, որ մեր կառոյցները հաւաքականութեան կը պատկանին եւ հաւաքականութիւնն ալ իր կարգին պէտք է մասնակցի դառնայ», ըսաւ ան:

Հայ Աւետարանական Շամլեան-Թաթիկեան Երկրորդական Վարժարանը որոշած է անփոփոխ պահել կրթաթոշակը: «Իւրաքանչիւր աշակերտէ կ'անկկալուի միայն 750,000 լ.ո. վճարել», նշեց տնօրէնուհին: Ինչ կը վերաբերի Մեսրոպեանին, «2020-2021 տարեշրջանէն սկսեալ, եւ յառաջիկայ երկու տարիներուն, կրթաթոշակներու 2/3ին յանձանցումը ստանձնեց պատրիարքութիւնը՝ 1/3ը ձգելով մեր ծնողներուն», դիտել տուաւ Կրեկուար Գալուստ:

### Հաւաքական ճիգեր, բայց առանձի՞ն

Լիբանանահայ դպրոցներուն դիմագրաւած տագնապը շատ մեծ է, եւ գոհունակութեամբ նշմարեցինք, որ պատասխանատուները ոչ մէկ ճիգ կը խնայեն իրենց դպրոցները այս աղետէն նուազագոյն վնասներով դուրս բերելու համար: Անոնք կը հաւատան, որ տագնապին յաղթահարումը տեղական ուժերէն վեր է եւ համագալիս, համասփիւռքեան ճիգ կը պահանջէ, ինչպէս դիտել տուաւ Ուսումնական Խորհուրդի ատենապետ Վիգէն Աւագեանը: «Եթէ բոլոր համայնքները, բոլոր կուսակցութիւնները, մեր բոլոր կառոյցները թեւ թեւի չտան, բարեսիրական, քաղաքական, մշակութային միութիւնները բոլորը ձեռք ձեռքի չտան, անկարելի է այս բեռնն տակէն ելլել», ըսաւ ան:

Մեր հարցումներուն պատասխանող կրթական պատասխանատուները՝ բոլորը կը հաւատան, որ լիբանանահայ դպրոցներու կանգուն պահպանումը կարելոր է ամբողջ սփիւռքին համար, որովհետեւ իր բոլոր դժուարութիւններով, Լիբանան միակ տեղն է՝ իրեն յատուկ քաղաքական, ընկերային, ժողովրդագրական, պայմաններու բերումով, որ կրնայ տակաւին մարդուժ տրամադրել ամբողջ սփիւռքին՝ միաժամանակ գոհացնելով իր ներքին կարիքները:

## Հետաքննական Ակնարկ

# Լիբանանահայ Դպրոցները Բնական Վերամուտ Պիտի Ունենա՞ն Այս Տարի

Շար. Էջ 06-Էն

Բայց երբ հարց տուինք այս աղետեն նաեւ կրթական պատասխանատուներու միասնական ճիգերով դուրս գալու կարելիութեան մասին, մեր կարգ մը տնօրէնները անկեղծ եղան ըսելու, որ գործնական եւ իրապաշտ չեն նկատեր կրթական մարզին մտահոգութիւնները միացեալ մարմինով մը հետապնդելու ձեւակերպում մը: «Դժբախտաբար, Նոյնիսկ այս տիտուր, ցաւալի վիճակին մէջ, մինչեւ օրս ոչ մէկ նախաձեռնութիւն որեւէ կողմէ, համախմբուելու, միասնաբար մարտահրաւերներ դիմագրաւելու նպատակով: Ափսոս, ցաւալի է: Կը կասկածիմ նաեւ, որ նման քայլ որեւէ մէկը նախաձեռնէ, կամ Նոյնիսկ եթէ նախաձեռնէ, սոսկ միայն ձեւական պիտի ըլլայ, հետեւաբար՝ եղունգ ունիս, գլուխդ քերէ», ըսաւ Մեսրոպեանի տնօրէնը՝ Կրէկուար Գալուստ:

Իր կարգին, ՀԲԸ Միութեան Լիբանանի Վարժարաններու Տնօրէն Պրն. Արա Վասիլեան ըսաւ. «Հայկական վարժարաններու խնդիրը գիտէք ի՞նչ է. բոլորը իրարու մրցակից են, եւ այդ պայմաններուն մէջ, երբ այդ մրցակցութիւնը կայ տակաւին, եւ եթէ պարզապէս պիտի ըսենք, որ մրցակցութիւնը մէկ կողմ դնենք, ժամանակը չէ, միանալը՝ միայն լոգունգ կ'ըլլայ: Իւրաքանչիւր հոգիի մէջ այդ մրցակցութիւնը կայ, որ պայման չէ վատ բան նկատել, որ նաեւ կը նպաստէ յառաջդիմութեան: Հետեւաբար, այնքան ատեն որ կայ այս մրցակցութեան ոգին, դպրոցները քով քովի բերելը, միասին աշխատելու առաջարկը, դժուար իրագործելի է»:

Հայ Աւետարանական Շամլեան-Թաթիկեան Երկրորդական Վարժարանի տնօրէնուհի Վարդուկ Պալլզեանի համաձայն, «գաղութային մակարդակի վրայ, միջ-վարժարանային հաղորդակցութեան կապեր կան, սակայն չեմ իմացած եթէ անոնք կ'իյնան «հաւաքական ճիգերով լուծումներ որոնելու առաջարկներ»ու ծիրին մէջ»:

## Համասփիւռքեան Ներդրումի Անհրաժեշտութիւնը

Լիբանանահայութեան եւ անոր կրթական հաստատութիւններուն դիմագրաւած աղետը մեծ է եւ բեռը ծանր՝ մանաւանդ լիբանանեան թղթոսկիի անհամեմատ գահավիժումին հետեւանքով: Դրամական այս աղետը սակայն, կրնայ դիւրացնել արտաքին օժանդակութիւններու հոսքը՝ մանաւանդ երբ նկատի առնենք, որ ֆրէշ տոլար ըսուած դրութեամբ, դուրսէն առաքուած գումարներ հրաշքներ կրնան գործել Լիբանանահայութեան համար: Այս ուղղութեամբ, արդէն իսկ իւրաքանչիւր դպրոց կամ մարմին գնահատելի աշխատանք կը տանի, բայց կարիքը մեծ է, իսկ միջոցները՝ սահմանափակ: Համասփիւռքեան, համագալիս օժանդակութեան անհրաժեշտութիւնը կը զգացուի, ինչպէս բանաձեւեց Ազգային Ուսումնական Խորհուրդի ատենապետ Վիգէն

Աւագեան: «Ազգային առաջնորդարանը ունի «Սան հովանաւորելու» ծրագիրը, որուն մասնակցողներուն մեծ մասը դուրսէն են եւ աշխատանքները այժմ կեդրոնացած են այս ուղղութեամբ: Լիբանանի մէջ մեր բարերարները հասկնալի պատճառներով չեն կրնար նախկինի պէս իրենց քսակները բանալ: Տարիներու ցանկ ունինք, բարեբախտաբար 17 տարուան անցեալ կայ: Հայ աշակերտներու թիւը շուրջ 5500 է հայկական բոլոր վարժարաններուն մէջ: Տարեկան 250-500 ֆրէշ տոլար իւրաքանչիւր աշակերտի համար, հարցը մեծ չափով կը լուծէ», ըսաւ ան:

Հայ Կաթողիկէ Մեսրոպեան վարժարանի տնօրէն Կրէկուար Գալուստ կը խոստանայ ոչ մէկ ճիգ ինչպէս, կապեր հաստատել բարերարներու, բարեկամներու, օտար կազմակերպութիւններու հետ՝ հայ դպրոցը կանգուն պահելու համար: «Չկայ գաղութ մը աշխարհի տարածքին, ուր երբ նայինք դեկաւարութեան, իոն լիբանանահայ մը չըլլայ: Մեր գաղութը շատ տուաւ տարիներու ընթացքին: Տուինք ու կը շարունակենք տալ: Այս դժուարին պայմաններուն մէջ եւս կը հաւատամ, որ այս իւրայատուկ գաղութը տալիք ունի դէռ: Այն բոլոր առանձնաշնորհումները, որ ունինք այս երկրին մէջ, այլ երկրի մէջ չունինք: Ես հոս կրնամ 24 ժամ ապրիլ միայն հայերէն խօսելով ու լսելով: Ուրիշ տեղ չկայ նման վայր: Հետեւաբար՝ պահենք զայն», ընդգծեց Գալուստ:

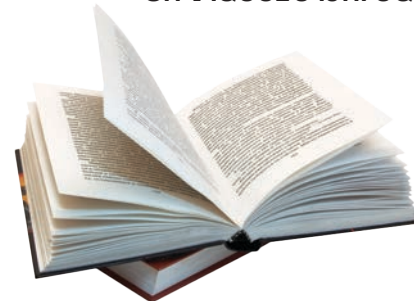
Արա Վասիլեան եւս լաւատեսութիւն յայտնեց, որովհետեւ «Բարեգործականի ներդրումը միշտ կայ: Մենք մեր պիւտճէն նուիրատուութիւններով կը հաւասարակշռենք: Ծնողներուն ներդրումը բաւարար չէ եւ Բարեգործականը կը գոցէ այդ բացը՝ միշտ ամէն տարի: Պայթումէն ետք, նշմարեցինք, որ կրթաթոշակի վճարում պահանջելու փոխարէն՝ մենք պէտք է օժանդակութեան ձեռք երկարենք շատ մը ծնողներու, եւ Բարեգործականը չթերացաւ անոր մէջ», ըսաւ ան: Ինչ կը վերաբերի Հայ Աւետարանական Շամլեան-Թաթիկեան Երկրորդական Վարժարանին, տնօրէնուհին՝ Վարդուկ Պալլզեան ըսաւ. «Մերձաւոր Արեւելքի Հայ Աւետարանական Եկեղեցիներու Միութեան Կեդրոնական Մարմինը գնահատելի աշխատանք տարաւ այս տարի յատուկ կերպով սատարելու համար մեր վարժարաններու պիւտճէներուն հաւասարակշռութեան: Իւրաքանչիւր վարժարան անկախաբար կրնայ իր նուիրահաւաքը կատարել եւ արդէն կը գործեն շրջանաւարտից միութիւնները, գլխաւորաբար Մ. Նահանգներու մէջ»:

Կը մնայ յուսալ, որ լիբանանահայութեան եւ իոն գործող կրթօժանդակներու առաքելութեան հաւատացող հայեր՝ ի սփիւռս աշխարհի, եւ որոնց թիւը քիչ չէ, գիտակցաբար բանան իրենց քսակները եւ կազմակերպուած շրջագիծի մը մէջ սատար հանդիսանան այս գաղութի վերականգնումին:

## ԲԱՆ ՈՒ ԳԻՐ

Փայտիայէք Սէրը, Երկնային Պարգէլը...  
Գտնելը Նուէր Է, Կորցնելը՝ Ցաւ...

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ



## ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՕՐԱՅՈՅՑ

**09 2021**  
**ՕԳՈՍՏՈՍ**

Կրկ Երկ Երեք Զրեք Հնգ Ուրբ Շաբ

|    |    |    |    |    |    |    |
|----|----|----|----|----|----|----|
| 1  | 2  | 3  | 4  | 5  | 6  | 7  |
| 8  | 9  | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 |
| 15 | 16 | 17 | 18 | 19 | 20 | 21 |
| 22 | 23 | 24 | 25 | 26 | 27 | 28 |
| 29 | 30 | 31 |    |    |    |    |



ՀԱՄԲԱՐ ՀԱՄԲԱՐԶՈՒՄԵԱՆ  
(1908 – 1982)  
«Նրբանցք»

## Լիբանանեան Լուրեր

### Human Rights Watch-ը Լիաբերան Մեղադրեց

Սկիզբը էջ 01

«Փաստերը ցոյց կու տան, որ Պէյրուսի նաւահանգիստի պայթումը հետեւանքն էր լիբանանցի բարձրաստիճան պաշտօնեաներու գործունեութեան եւ բացթողումներուն: Անոնք ճշգրիտ չէին յայտնել Ամոնիում Նիթրաթի վտանգներուն մասին», - ըսաւ Լամա Ֆաքի՝ կազմակերպութեան, ճգնաժամի և հակամարտութիւններու բաժնի տնօրէնը:

Ան շարունակեց ըսելով. «Անոնք գիտակցաբար Նիթրաթը պահեցին անապահով պայմաններու մէջ եւ չկրցան ժողովուրդը պաշտպանել: Մէկ տարի անցած է արդէն, եւ այդ օրուան վերքերը տակաւին փորագրուած են քաղաքին մէջ. միևնույն ժամանակ ընտանիքները կը սպասեն պատասխաններուն»:

Կազմակերպութիւնը նաև մանրամասն նկարագրեց, թէ պետական պաշտօնեաները ինչ տեղեկութիւն ունին ամոնիում Նիթրաթի մասին և թէ ինչ ձեռնարկած են կամ չեն ձեռնարկած, պաշտպանելու համար բնակչութիւնը:

Օրինակ մը տալու համար՝ ներքին գործոց նախարարը, ինչպէս նաեւ Լիբանանի անվտանգութեան

գլխաւոր տնօրէնը ըսին, թէ տեղեակ էին ամոնիում Նիթրաթի գոյութենէն, բայց ոչ մէկ քայլի դիմած են, քանի որ այդ իրենց լիազօրութեան սահմաններուն մէջ չէ:

Աւելին, պաշտօնական տուեալները ցոյց կու տան, թէ որոշ պետական պաշտօնեաներ լռելայն կը նախատեսէին, թէ նաւահանգիստին մէջ զետեղուած ամոնիում Նիթրաթը մահուան սպառնալիք կրնար դառնալ: Տեղական օրէնսդրութեան համաձայն, այս արարքը կրնայ դիտաւորեալ կամ ոչ դիտաւորեալ սպանութեան ոճիր համարուիլ:

Մարդու իրաւունքներու Միջազգային Օրէններուն համաձայն՝ կեանքի վրայ սպառնացող կանխատեսելի վտանգները կասեցնելու, պետութեան կողմէ գործունեութեան բացակայութիւնը կը նկատուի կեանքի իրաւունքի խախտում:

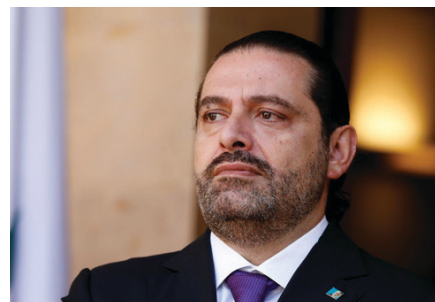
Հաղորդագրութեան մէջ նշուած է նաեւ, որ պաշտօնեաները գիտէին, թէ Ամոնիում Նիթրաթը մօտաւորապէս վեց տարի է ի վեր պահուած էր դիւրավառ կամ պայթուցիկ այլ Նիթրաթի կողքին՝ անապահով և պահեստային վատ պայմաններու մէջ՝ մարդաշատ, առեւտրային և բնակելի վայրերուն մօտ եւ արարքը կը հակասէ պահեստաւորման միջազգային օրէններուն:

### Հարիրի Առանց Անունը Տալու, Մեղադրեց՝ «Հըզպալլա»ն

Լիբանանի նախկին վարչապետ Սաատ Հարիրի թուիթթերէն իր էջով գրառումներ կատարած է եւ առանց անունը տալու մեղադրած «Հըզպալլա»ն:

Հարիրի մասնաւորապէս գրած է, որ այս դժուարին օրերուն անընդունելի է Լիբանանի հարաւը դարձնել մարտադաշտ ու նաեւ արտաքին կողմերու ծրագիրներուն համար ստեղծուած խաղաղաշտի:

Հարիրի նաեւ ըսած է, որ Լիբանան կապ չունի եւ հեռու պէտք է մնայ Իրան-Իսրայէլ հակամարտութիւնէն



յիշեցնելով նաեւ, որ լիբանանցի ժողովուրդի անվտանգութեան միակ եւ գլխաւոր երաշխաւորը պէտք է ըլլայ Լիբանանի պետութիւնը:

Դաւանելով ռամկավար եւ ազատական սկզբունքներ, կը հաւատանք բազմակարծութեան եւ ազատ խօսքի իրաւունքի: Հետեւաբար՝ թերթիս մէջ հրատարակուած գրութիւնները անպայման չեն արտայայտեր խմբագրութեանս տեսակետը: Կամքէ անկախ սպորադիկ պահանջներու պարագային, կ'ապաւինինք յօդուածագիրներուն եւ մեր ընթերցողներուն ներողամտութեան:

## ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պասքեթպոլ

ՀԵՇ Անդրանիկ Պէյրուս Տղոց Խումբը

Բարձրացաւ Ա. Դասակարգ



ՀԵՇ Անդրանիկ Պէյրուսի տղոց կազմը փայլուն եղանակ մը եւս բոլորեց, Լիբանանի պասքեթպոլի Բ. դասակարգի ախոյեանութեան կիսաւարտական փուլի մրցումներուն, արձանագրելով յաջորդական երրորդ յաղթանակը եւ բարձրացաւ Ա. դասակարգ:

Արդարեւ, Հինգշաբթի, 5 Օգոստոս 2021-ի երեկոյեան, ՀԵՇ Անդրանիկ Պէյրուս՝ 70-69 արդիւնքով պարտութեան մատնեց Ճուսիթըրը եւ ապահովեց յառաջիկայ տարեշրջանին Լիբանանի Ա. դասակարգի ախոյեանութեան մրցումներուն մասնակցելու իր ուղեգիրը: Մրցումը տեղի ունեցաւ ՀԲԸՄ-ի Տեմիրճեան կեդրոնի «Անդրանիկ» մարզադաշտին մէջ:

Կիսաւարտական փուլի վերջին հանդիպումին, ՀԵՇ Անդրանիկ Պէյրուսի մրցակիցը պիտի ըլլայ Տիւնիս: Յաղթական խումբը պիտի շահի Բ. դասակարգի ախոյեանութեան տիտղոսը:

Ջերմօրէն կը շնորհաւորենք ՀԵՇ Անդրանիկ Պէյրուսի մարզիկները, գլխաւոր մարզիչ Ժորժ Աքիքին, օգնական մարզիչ՝ Ալֆրետ Միքայէլը, խումբի պատասխանատու Թոնի Ճուսիթեանը, բժիշկ՝ Ճիուսէփէ Հատտատը եւ համայն համակիրները այս յաջողութեան առիթով:

Նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթենք ՀԵՇ Անդրանիկ Պէյրուսին:

## Հայկական Լուրեր

### Յարգած են ԱՍԱԼԱ-ի Նահատակներու Յիշատակը

Սկիզբը էջ 01

Հանդիսաւոր արարողութեան ներկայ եղած են Մայր Աթոռի անդամ խումբ մը միաբաններ, գլխաւորութեամբ՝ Տ. Ոսկան արք. Գալփաքեանի, որ այս առթիւ ալ արտասանած է յաւուր պատշաճի խօսք մը:

Նշենք, որ գործադրուած է կարճ յայտագիր մը եւ ներկաները ծաղիկներ խոնարհած են ԱՍԱԼԱ-ի մարտիկներուն յիշատակին:

